

145170

VYSOKÁ STRANICKÁ ŠKOLA PŘI ÚV KSSS

Kurs všeobecných dějin - Dějiny novověku

A. L. JEFIMOVA
KANDIDÁT HISTORICKÝCH VĚD

FRANCIE V LETECH 1918-1949

*Těsnopisný záznam přednášek na Vysoké stranické škole
při ÚV KSSS*

RUDÉ PRÁVO

vydavatelství Ústředního výboru KSČ

PRAHA 1953

VYSOKÁ STRANICKÁ ŠKOLA PŘI ÚV KSSS

Kurs všeobecných dějin - Dějiny novověku

A. L. JEFIMOVA
KANDIDÁT HISTORICKÝCH VĚD

FRANCIE V LETECH 1918-1949

*Těsnopisný záznam přednášek na Vysoké stranické škole
při ÚV KSSS*

RUDÉ PRÁVO

vydavatelství Ústředního výboru KSČ

PRAHA 1953

FRANCIE V LETECH 1918—1939

HOSPODÁŘSKÉ A POLITICKÉ POSTAVENÍ FRANCIE PO PRVNÍ SVĚTOVÉ VÁLCE

První světová válka a Velká říjnová socialistická revoluce byly začátkem všeobecné krise kapitalismu, která zachvátila všechny kapitalistické země, i Francii.

V období všeobecné krise kapitalismu se zvýšila nerovnoměrnost vnitřního vývoje Francie, vzrostl nepoměr mezi jednotlivými hospodářskými odvětvími, výrazně se projevil to, že Francie pokulhávala v hospodářském vývoji za mnohými jinými kapitalistickými zeměmi.

Ke konci první světové války se Francie přeměnila ze země agrárně průmyslové v zemi průmyslově agrární. Vznikla nová průmyslová střediska, rozvinula se nová průmyslová odvětví, jako automobilové, chemické, letecké a j. Avšak industrialisace Francie byla jednostranná, neboť především byl rozvíjen vojenský průmysl a s ním souvisící průmyslová odvětví (některá z nich dosáhla 179% předválečné úrovně). Velká část odvětví obráběcího průmyslu byla po celé období 1918—1939 ve stavu hlubokého úpadku a stěží dosahovala 35% předválečné úrovně.

Proces koncentrace průmyslu a kapitálu zesílil, vyrostly obrovské monopolní společnosti, úzce spojené s bankami a vládním aparátem. Tak na příklad celou metalurgii kontrolovaly tři velké koncerny; automobilový průmysl ovládalo 5 trustů; jediný trust kontroloval 60% elektrotechnického průmyslu.

Růst koncentrace výroby byl doprovázen masovým úpadkem malých podniků a vzrůstem počtu proletariátu. Roku 1919 bylo ve Francii 8 milionů průmyslových dělníků proti 6 milionům v roce 1914. Válka, která zesílila proces koncentrace kapitálu, způsobila prudký pokles životní úrovně pracujících. Prohloubila a zостřila základní protiklad kapitalismu, protiklad mezi prací a kapitálem.

Ačkoli se pracovalo na obnově zničených oblastí, ačkoli se rozšířila surovinová základna (navrácením Alsaska-Lotrinska) a ačkoli byly placeny německé reparace, přesto prožívala Francie v letech 1919—1920 ostrou krizi.

V poválečném francouzském hospodářství mělo jako dříve velký význam zemědělství. Zabývalo se jím 40 % samostatně pracujících obyvatel v zemi. Existovalo velké statkářské vlastnictví půdy při malém využití půdy. Skoro polovina zemědělské plochy patřila velkostatkářům, kteří pronajímali malé pozemky. Pozemková vlastnictví o rozloze větší než 40 hektarů tvořila 3.3 % všeho počtu pozemkových vlastnictví, zaujímala však 45.6 % zemědělské plochy. Pozemková vlastnictví o rozloze menší než 1 ha tvořila 38.5 % všech vlastnictví, zaujímala však dohromady jenom 2.6 % veškeré půdy.

»Dobrá polovina francouzských velkostatkářů jsou potomci staré aristokracie. A jestliže v jiných zemích kapitalisté, kteří vlastní velké pozemky, vykořisťují kapitalistickým způsobem, pak je nutno zdůraznit, že ve Francii feudál, usazený na svém statku, se nejčastěji uchyluje k tomu, že půdu pronajímá, neuznává techniku a zuby nehty se drží archaických forem vykořisťování.«¹

Válka urychlila proces diferenciací rolnictva. Stoupl počet velkých pozemkových vlastnictví na úkor toho, že byla zničena malá hospodářství. Vedle statkářů byla na francouzské vesnici značná kulacká vrstva. Avšak hlavní masu zemědělského obyvatelstva tvořili nájemci, drobní a nejdrobnější vlastníci. Kromě nich byly v zemi asi 3 miliony zemědělských dělníků.

Ačkoli Francie po první světové válce patřila k zemím vítězným, škoda, kterou válka přinesla národnímu hospodářství, byla veliká. Deset průmyslově nejvyvinutějších departementů bylo úplně zničeno. Zemědělství se octlo v úpadku. Celkové hmotné válečné ztráty Francie činily 200 miliard franků. Veliké byly také oběti francouzského lidu: Francie měla asi půl druhého milionu mrtvých.

Světová válka silně podlomila finanční postavení Francie, této země lichvářského imperialismu. Za první světové války se Francie zadlužila v USA částkou vyšší než 4 miliardy dolarů.

»Anglie a Francie zvítězily, jsou však až po krk zadluženy Americe, která se rozhodla, že i kdyby se Francouzové a Angličané sebevíc považovali za vítěze, ona že posbírá smetanu a bude dostávat lichvářské úroky za svou pomoc za války...«²

Po Velké říjnové socialistické revoluci ztratila francouz-

¹ M. Thorez, *Současná Francie a Lidová fronta*, rusky, 1937, str. 12.

² V. I. Lenin, *Spisy*, rusky, sv. 30, str. 135.

ská imperialistická buržoasie možnost využít Ruska jako sféry pro investování svých kapitálů, jako zdroje obohacování na úkor vykořisťovaného ruského lidu.

Když francouzská imperialistická buržoasie ztratila část svých kapitálů a trhů a stala se dlužníkem amerických bankéřů, snažila se kompenzovat své hospodářské ztráty agresivním bojem o kolonie a o nové trhy, zvýšeným vykořisťováním pracujících mas a lichvářstvím uvnitř země. Velkou část příjmů francouzské buržoasie tvořily zisky, pocházející nikoli z výrobního, nýbrž z lichvářského kapitálu. Časté devalvace ve Francii hromadně přiváděly na mizinu drobnou buržoasii a zbídačovaly dělnickou třídu.

Ačkoli v průběhu i v důsledku první světové války byl francouzský imperialismus oslaben, přineslo vítězství nad Německem francouzským vládnoucím třídám mnoho skutečných výhod. A právě tyto výhody se také snažila upevnit na Pařížské mírové konferenci v r. 1919 francouzská delegace, vedená předsedou vlády Georgem Clemenceauem, jenž usiloval o to, aby Německo bylo co nejvíce oslabeno a aby francouzský imperialismus získal v Evropě hegemonii. Clemenceau trval na tom, aby byla Francii přidělena sárská oblast, aby byl vytvořen autonomní porýnský stát a samostatné Bavorsko, jež francouzská buržoasie chtěla podříditi své kontrole.

Avšak plány francouzského imperialismu narazily na odpor amerického a anglického imperialismu. Americké a anglické vládnoucí kruhy neměly zájem na tom, aby Německo bylo příliš oslabeno a aby Francie upevnila v Evropě své posice. Chtěly uchovat Německo silné nejen proto, aby tím zabránily nastolení francouzské hegemonie v Evropě, ale také (a to bylo hlavní) počítaly s tím, že využijí Německa v boji proti sovětskému státu.

Francouzské delegaci se na Pařížské mírové konferenci nepodařilo dosáhnout uskutečnění všech svých požadavků, přesto však mírová smlouva přinesla Francii značné výhody.

Podle versailleské mírové smlouvy dostala Francie Alsasko a Lotrinsko, které ztratila roku 1870, upevnila svůj protektorát nad Marokem, dostala k používání kamenouhelné doly v sárské pánvi, která připadla na 15 let pod správu Společnosti národů. Hospodářské podmínky versailleské smlouvy počítaly s tím, že Francie obdrží od Německa reparace. Avšak ani jejich celková výše, ani podíl Francie stanoveny nebyly.

Versailleská smlouva nedávala Francii žádné trvalé záruky národní bezpečnosti. Američtí, angličtí, italští a japonští imperialisté s úmyslem vytvořit nástupiště pro boj proti sovětskému státu souhlasili s francouzskými plány na stanovení polských, rumunských, československých a jugoslávských hranic. Avšak pokus Francie dosáhnout toho, aby jí Anglie a USA zaručily její východní hranice, ztroskotat. I když podobná dohoda byla podepsána, americký senát ji nepotvrdil. Na tento fakt se odvolala Anglie a rovněž odmítla zaručit východní francouzské hranice.

Tak se francouzská buržoasie na Pařížské mírové konferenci musela zřeknout řady svých původních nároků. Vedoucí francouzské delegace Clemenceau ustoupil v mnoha požadavcích anglickému a americkému imperialismu. Stalo se tak proto, aby byla upevněna jednotná protisovětská fronta imperialistických států a aby mohl být začat boj proti proletářskému revolučnímu hnutí, rozvíjejícímu se v kapitalistických zemích, a proti národně osvobozenckému hnutí koloniálních národů a závislých zemí.

Ačkoli se ve versailleském systému ještě zcela neuplatnily anexní snahy francouzského kapitálu, přesto byly vytvořeny poměrně příznivé podmínky pro boj francouzského imperialismu o hegemonii v západní Evropě. Možnost toho, aby v Evropě nastoupila francouzská hegemonie, byla dána již tím, že bylo poraženo Německo, tento nejsilnější imperialistický stát v západní Evropě.

Svým politickým zřízením zůstala Francie po válce buržoasní republikou. Politické složení Francie se odedávna vyznačovalo existencí mnoha stran. Nejistota hospodářského postavení rolníků a městské maloburžoasie, tvořících značnou část obyvatelstva,³ byla podkladem pro velký počet buržoasních a maloburžoasních politických skupin a stran. Existence velkého počtu buržoasních stran, v jejichž řadách byla velká část maloburžoasie, umožňovala magnátům monopolistického kapitálu, aby vytvářeli široké parlamentní kombinace a vládní bloky, při čemž panství finanční oligarchie v zemi zůstalo beze změny zachováno.

Čím více se prohlubovala všeobecná krise kapitalismu, tím více se stíraly dřívější rozdíly mezi buržoasními stranami. Strany se čím dál víc sbližovaly ve své praktické

³ Podle sčítání z roku 1926 bylo ve Francii z celkového počtu 40 milionů obyvatel 6 milionů lidí z maloburžoasních vrstev a 8 milionů rolníků.

činnosti tím, že si kladly společné třídní cíle: potlačit proletářské revoluční hnutí, likvidovat parlamentní demokracii, vypořádat se s národně osvobozeneckým hnutím v koloniích.

Těžištěm zahraniční politiky všech buržoasních stran po první světové válce se stával boj proti sovětskému státu, této záštitě míru, demokracie a svobody národů. Za zosťujícího se třídního boje se francouzská monopolistická buržoasie stále více snažila upevnit své panství vytvářením bloků buržoasních stran («národní blok», «levicový blok»).

Po první světové válce se stala nejsilnější buržoasní stranou strana radikálů, zastupující zájmy monopolistické velkoburžoasie, i když měla ve svých řadách mnoho malé a střední městské i venkovské buržoasie. Radikálové zastírali demagogickými frázemi o liberalismu a pacifismu svou protisovětskou reakční činnost a snažili se upevnit panství monopolistického kapitálu v rámci prohnitého buržoasně parlamentního zřízení.

G. M. Dimitrov, charakterisuje složení strany, která si říkala radikální, pravil: »Jsou v nich velcí sedláci vedle rolníků bez půdy, lidé velkoobchodu vedle drobných živnostníků, ale vedení v nich je v rukou prvních — v rukou agentů velkokapitálu.«⁴

Ve Francii bylo mnoho i otevřeně reakčních buržoasních stran. Jejich zahraničně politickým programem byl ostře nepřátelský poměr k Sovětskému svazu, snaha rozpoutat novou imperialistickou válku. Ve vnitřní politice pak prováděli přímý nátlak na pracující masy, snažíce se zesílit diktaturu buržoasie nastolením vlády »pevné ruky«.

Brzo po první světové válce nejdravější část francouzské imperialistické buržoasie z obavy před revolučním hnutím proletariátu, vzrůstajícím pod vlivem Velké říjnové socialistické revoluce a z obavy před silícím národně osvobozeneckým hnutím v koloniích začala zakládat fašistické organizace.

Vedoucí úloha v hospodářském a politickém životě Francie příslušela »200 rodinám«, t. j. finančním magnátům, velkým bankéřům, průmyslníkům, vlastníkům půdy, železnic a pojišťovacích společností, kteří zaujímali vedoucí místa i ve státním aparátě.

Finanční oligarchie využívá k tomu, aby upevnila své panství a zvýšila své příjmy, osobních svazků s představi-

⁴ G. M. Dimitrov, *Výbor z projevů a článků*, Svoboda, Praha 1950, str. 75.

teli státního aparátu. Mnozí vysocí političtí činitelé ve Francii byli právními poradci firem, zajímajících se o státní zakázky, majiteli akcií nebo i členy správních rad toho či onoho monopolního podniku. »Personální unii« bank s průmyslem doplňovala »personální unie« bank a průmyslu s vládou.

Ve Francii měla velký význam Francouzská banka — soukromý ústav, který disponoval veškerou zlatou zásobou země. Francouzská banka měla monopolní právo vydávat státní bankovky a subvencovala státní pokladnu.

V roce 1933 byl kapitál Francouzské banky v rukou 31 tisíc akcionářů, z nichž však pouze 200 největších majitelů akcií mělo právo rozhodujícího hlasu na schůzích akcionářů. Správu banky měli v rukou regenti, t. j. představitelé »dvou set rodin«.

Po válce začala francouzská buržoasie pro své třídní zájmy zakládat sdružení podnikatelů. V roce 1914 byla založena »Všeobecná konfederace francouzského průmyslu«, která sdružovala 1500 kapitalistických podniků.

Sdružení podnikatelů a Francouzská banka byly silou, která ovládala zákonitou vládu v zemi a diktovala jí svou vůli, silou, která smetala kabinety ministrů a francouzskému lidu proti jeho vůli vnucovala vládu sobě oddanou.

VLIV VELKÉ ŘÍJNOVÉ SOCIALISTICKÉ REVOLUCE V RUSKU NA REVOLUČNÍ HNUTÍ VE FRANCII. ZALOŽENÍ KOMUNISTICKÉ STRANY

Vítězství Velké říjnové socialistické revoluce v Rusku má světodějný význam, »znamená stěžejní obrat ve světových dějinách lidstva, obrat od starého, kapitalistického světa k novému, socialistickému«.⁵

Velká říjnová socialistická revoluce zahájila novou epochu, epochu proletářských revolucí v imperialistických zemích, zasadila smrtelný úder světové kapitalistické soustavě.

První světová válka ostře vyhrotila protiklady mezi prací a kapitálem. Zhoršení hmotného i právního postavení dělnické třídy napomáhalo rozmachu revolučního hnutí. Velká říjnová socialistická revoluce v Rusku toto hnutí mocně podnítila, »zvýšila sílu a specifickou váhu, chrabrost a bojovou odhodlanost utiskovaných tříd celého světa...«.⁶

⁵ J. V. Stalin, *Otázky leninismu*, Svoboda, Praha 1952, str. 178.

⁶ Tamtéž, str. 182.

Vítězná Velká říjnová socialistická revoluce vytvořila v Sovětském Rusku mohutnou revoluční základnu, záštitu světového demokratického, revolučního a národně osvobozeneckého hnutí.

Revoluční hnutí ve Francii, rozvíjející se po vítězné Velké říjnové socialistické revoluci, je charakteristické nejen svým rozmachem, ale také se kvalitativně liší od revolučních hnutí předchozích období. Bylo mnohem masovější, neboť kromě průmyslového proletariátu zachvátilo široké vrstvy rolnictva a armádu. V boji za zlepšení pracovních podmínek, za zvýšení své materiální úrovně předkládali dělníci požadavky, směřující k omezení panství finančního kapitálu, žádali znárodnění bank, průmyslových velkopodniků a železnic. Revoluční hnutí probíhalo pod hesly boje proti americko-anglo-francouzské ozbrojené intervenci v Sovětském Rusku, pod hesly na obranu prvního státu dělníků a rolníků na světě, této vlasti proletariátu všech zemí.

Protože se francouzská imperialistická buržoasie obávala, že francouzští dělníci půjdou cestou ruského proletariátu, a protože chtěla zachránit své kapitálové investice v Rusku a obsadit část ruského území, stala se jedním z hlavních strůjců vojenské intervence proti zemi Sovětů a zúčastnila se všech tří tažení Dohody proti Sovětskému Rusku. Již v prosinci 1917 uzavřela francouzská vláda tajnou dohodu s Anglií o vojenské intervenci proti Sovětskému Rusku a o uloupení jeho přírodního bohatství. Podle této dohody byla do »sféry vlivu« francouzského imperialismu zařazena Bessarabie, Ukrajina a Krym. Francouzská vojska se zúčastnila také intervence na severu (Murmansk, Archangelsk) a na jihu (Krym, Ukrajina).

V listopadu 1918 připluly do Sevastopolu válečné lodi francouzských interventů. Francouzští imperialističtí dravci chtěli uchvátit jih Ruska, aby mladou sovětskou republiku připravili o obilí, palivo, kovy, aby zlomili odpor Rudé armády, zlikvidovali sovětskou moc a rozdělili si naši vlast. Brzo však čím dál víc francouzských vojáků a námořníků odmítalo bojovat proti sovětské republice a žádalo skončit intervenci a vrátit se do vlasti.

Růstu třídního uvědomění a revolučního ducha francouzských vojáků a námořníků napomáhaly ilegální bolševické organisace. Bolševici vysvětlovali podstatu socialistické revoluce v Rusku a imperialistický, kontrarevoluční ráz americké, anglické a francouzské intervence. V kasárnech a na lodích se začalo objevovat stále větší množství bol-

ševické literatury. Nejuvědomělejší francouzští vojáci a námořníci začali navštěvovat tajné schůze, pořádané bolševickými organisacemi; mezi vojáky a námořníky se objevili jejich vlastní revoluční agitátoři. Nespokojenost vojáků a námořníků s imperialistickou politikou francouzské buržoasie rostla a stále víc se projevovala v otevřeném odpirání účasti na intervenci. Největším povstáním bylo povstání francouzských vojáků a námořníků v Sevastopolu a v Oděse. 5. dubna 1919 povstali vojáci francouzského pluku v Oděse. Francouzská vláda musela tento pluk rychle odvolat. Před naloděním odevzdali francouzští vojáci oděským dělníkům všechny své zbraně.

Pod náporem Rudé armády i revolučního hnutí, které zachvátilo francouzské loďstvo a pěší oddíly, byla francouzská vláda nucena odvolat svá intervenční vojska ze Sovětského Ruska.

V. I. Lenin o tom r. 1920 napsal:

»Toto vítězství, jehož jsme vydobyli, donutivše anglická a francouzská vojska k odchodu, bylo nejzávažnějším vítězstvím, kterého jsme nad Dohodou dosáhli. Vzali jsme jí její vojáky.«⁷

Revoluční hnutí se šířilo i v samé Francii. Na př. posádka křižníku »Provence«, kterou vláda chtěla vyslat jako posilu francouzským intervenčním vojskům do Ruska, odmítla vyplout z Toulonu.

Stále širší dělnické vrstvy se zúčastňovaly protestních stávek proti intervenci v Sovětském Rusku. Kapitalisté a vláda, vedená Clemenceauem, museli vyhovět některým požadavkům dělnictva.

V dubnu 1919 byl přijat zákon o 8hodinové pracovní době a přiznána některá práva odborovým organisacím. Zároveň reakce soustřeďovala své síly, aby podnikla útok proti dělnické třídě.

V listopadu 1919 ve volbách do poslanecké sněmovny se buržoasie spojila v reakčním t. zv. »národním bloku«. Vstoupilo do něho mnoho buržoasních stran, z nichž největší byla strana radikálů.

»Národní blok« vyzýval k zvýšenému boji proti Sovětskému Rusku a revolučnímu hnutí ve Francii. »Národní blok« rozdmychával reakční, šovinistické, militaristické nálady mezi městskou maloburžoasií a vesnickými boháči (»národní blok« vyhlásil šovinistické heslo »Bošové všechno zaplatí«) a tak se mu podařilo vyhrát volby do par-

⁷ V. I. Lenin, *Spisy*, rusky, sv. 30, str. 189.

lamentu. Do parlamentu bylo zvoleno mnoho reakcionářů, utvořila se t. zv. »sněmovna žraloků« z představitelů velkých monopolistických společností. Stejně výsledky přinesly také volby do senátu, které se konaly brzy nato. Francouzská republika se stále více přeměňovala v otevřenou diktaturu kapitalistických magnátů. Avšak v prezidentských volbách v lednu 1920 kandidatura presidenta Clemenceaua propadla. S Clemenceauovou politikou byl nespokojen jak pravý, tak levý tábor parlamentu.

Praví byli nespokojeni ústupky, které Clemenceau musel učinit na Pařížské mírové konferenci. Leví byli nespokojeni jeho krajně reakční a protisovětskou politikou, která pobuřovala široké lidové masy.

Snahy reakce soustředit a přeskupit síly nemohly zastavit rozvoj revolučního hnutí v zemi. V únoru vypukla největší stávka té doby, stávka železničářů. Zúčastnilo se jí přes 250 tisíc dělníků. Žádali, aby byl dodržován zákon o 8hodinové pracovní době, zvýšeny mzdy a znárodněny železnice. Zradou reformistického vedení Všeobecné konfederace práce skončila stávka kompromisem. Podnikatelé ustoupili jenom částečně: některým kategoriím železničářů byla mzda zvýšena. Takové polovičaté řešení dělníky neuspokojilo a tak 1. května 1920 zahájili železničáři novou stávku, která tentokrát byla všeobecná. Železničáře podporovali horníci, dělníci v docích, námořníci obchodního loďstva a jiné kategorie dělníků. Stávka měla politický ráz. Dělníci žádali, aby vláda odmítla účast na organizaci třetího tažení Dohody proti Sovětskému Rusku, a aktivně znemožňovali vývoz válečného materiálu z Francie.

Stávkou, která trvala několik týdnů, se zúčastnilo na milion lidí. V boji proti dělníkům použila vláda a buržoasie policie, fašistických band a zrádcovství pravicových socialistů. Přesto byli podnikatelé a vláda přinuceni k velkým ústupkům.

Dalšímu růstu revolučního hnutí ve Francii v letech 1919—1920 vadilo to, že v zemi nebylo skutečně revoluční vedoucí centrum.

Dělnické hnutí bylo sice mohutné, ale nebylo dost organizované.

V. I. Lenin již za první světové války mluvil o tom, jak je obtížné vytvořit ve Francii revoluční proletářskou stranu nového typu.

Socialistické hnutí ve Francii bylo velmi roztržité. Socialistická strana, která vznikla roku 1905 z různých so-

cialistických skupin, nebyla masovou stranou dělnické třídy. Byla nakažena reformismem a neměla vliv na široké proletářské masy.

V čele francouzských odborů, sdružených ve Všeobecné konfederaci práce, stáli tehdy anarchosyndikalisté, kteří odváděli dělnickou třídu od politického boje. Velká říjnová socialistická revoluce vyvolala mohutný rozmach revolučního hnutí ve Francii, neboť vytvořila předpoklady k tomu, aby byl ve francouzském dělnickém hnutí překonán reformismus a anarchosyndikalismus.

J. V. Stalin ve statí »Mezinárodní ráz Říjnové revoluce« uváděl, že Říjnová revoluce je také revolucí v hlavách, že znamená vítězství marxismu nad reformismem. Francouzští dělníci, kteří viděli reálnou možnost vítězství proletariátu nad buržoasií a zřízení diktatury proletariátu, si stále více uvědomovali krach revisionismu a stále víc se přikláněli k revolučnímu marxismu, snažíce se řídit zkušenostmi ruského proletariátu.

»Vliv ruské revoluce je tak mohutný, že je budoucností celého našeho hnutí« — prohlásil Marcel Cachin, jeden ze zakladatelů francouzské komunistické strany.

V revolučním boji postupně mizely slabé stránky francouzského dělnického hnutí. Měnilo se kvalitativní složení, měnila se sociální základna odborů a socialistické strany. Socialistickou stranu a odbory začaly doplňovat kádry z průmyslového proletariátu, lidé, demobilisovaní z armády, politicky vyspělejší, kteří prošli školou aktivního třídního boje. Socialistická strana, která v roce 1918 měla 34 tisíc členů, vzrostla do roku 1920 na 150 tisíc členů. Počet členů Všeobecné konfederace práce stoupl na 2,5 milionu.

Již za první světové války se začala v socialistické straně i ve Všeobecné konfederaci práce tvořit z levicových živlů revoluční oposice. Z počátku to byly slabě organizované a nevelké skupiny. Roku 1916 se utvořil Výbor pro obnovení mezinárodních styků, který byl v květnu 1919 reorganizován ve Výbor pro připojení k III., Komunistické internacionále.

Uvnitř socialistické strany probíhal rozhořčený boj mezi revolučním křídlem a reformisty. Na mimořádném sjezdu ve Štrasburku (v únoru 1920) bylo většinou hlasů schváleno usnesení o vystoupení z II. internacionály a o vyslání delegace do Moskvy na II. kongres Kominterny. Delegaci vedl Marcel Cachin.

Marcel Cachin, veterán komunistického hnutí ve Fran-

cii, se narodil roku 1869. V roce 1891 vstoupil do Dělnické strany, kde se připojil k jejímu levému křídlu. Cachin hrál významnou úlohu ve francouzské socialistické straně, kde se snažil semknout levé živly. Cachin, jeden z organizátorů Komunistické strany Francie, věrný žák Leninův a Stalinův, neochvějný bojovník za věc dělnické třídy, je velmi populární mezi lidovými masami Francie. Cachin je členem politbyra Komunistické strany Francie, redaktorem jejího ústředního tiskového orgánu, listu »l'Humanité«, poslancem v parlamentě.

II. kongres Kominterny, na němž byly schváleny Leninovy podmínky pro přijetí strany do Kominterny, měl rozhodující význam pro vytvoření revoluční proletářské, komunistické strany ve Francii. Na francouzský proletariát, na vytvoření francouzské komunistické strany a její bolševisaci měla ohromný vliv geniální práce V. I. Lenina »Dětská nemoc „levičáctví“ v komunismu«. V. I. Lenin se v září 1920 obrátil k francouzským dělníkům (v souvislosti s projednáváním usnesení II. kongresu Kominterny v socialistické straně Francie) dopisem, v kterém psal:

»Je na čase skoncovat definitivně se všemi nejškodlivějšími ilusemi o možnosti „jednoty“ či „míru“ s ... pravým křídlem ... francouzské socialistické strany a pod. Je na čase, aby všichni revoluční dělníci od nich (od stoupenců II. internacionály. A. J.) očistili své strany a vytvořili skutečně jednotné komunistické strany proletariátu.«⁸

V. I. Lenin vyzýval levé skupiny, aby se sjednotily a úplně rozešly s oportunisty. »Rozchod s těmito pravicovými, oportunistickými živly je nutný, je jediným prostředkem, jak sjednotit všechny skutečně revoluční, skutečně proletářské masy.«⁹

Levé živly v socialistické straně Francie, jichž tehdy byla většina, soustřeďovaly své síly.

V prosinci 1920 na sjezdu socialistické strany v Tours došlo k ostrému boji mezi internacionalisty, pravicovými a centristy. Přes odpor pravicových a centristů schválila zdrcující většina sjezdu v čele s Cachinem usnesení o připojení k III., Komunistické internacionále. Pravicoví v čele se zrádcem dělnické třídy Léonem Blumem, kteří se snažili rozštěpit dělnické hnutí, se většině nepodřídili, opustili sjezd a brzy nato založili samostatnou reformistickou socialistickou stranu.

⁸ V. I. Lenin, Spisy, rusky, sv. 31, str. 257.

⁹ Tamtéž, str. 255.

Maurice Thorez, který tehdy sloužil v armádě, popisoval poměr řadových členů strany k tomuto boji takto: »Večer na „cimře“ diskutujeme o ruské revoluci a o III. internacionále. Posíláme redakci „l'Humanité“ provolání, žádající vstup do III. internacionály.

Prosinec 1920. S jakým vzrušením sledujeme diskuse na sjezdu v Tours... To je vítězství proletářského internacionalismu! Francouzská dělnická třída se dává znovu na pochod. A my mladí vdechujeme z plných plic tento oživující vzduch, který proudí kolem nás.«¹⁰

Rozkol v socialistické straně Francie byl zásadního rázu. Socialistická strana se rozdělila na dvě organizace s různou sociální základnou i politickým programem. Přední oddíl revolučního proletariátu přešel do komunistické strany. Maloburžoasní živly, odborářští byrokraté, úředníci, buržoasní inteligence zůstali v řadách reformistické socialistické strany.

V květnu 1921 se konal I. sjezd komunistické strany. Založení komunistické strany, strany nového typu, bylo hlavním vítězstvím francouzské dělnické třídy v době revolučního rozmachu v letech 1918—1920. Francouzský proletariát ideově vyrostl a zocelil se v boji proti imperalistické buržoasii. Komunistická strana Francie byla poměrně početná (100 tisíc členů), byla však ještě slabá jak organizačně, tak ideologicky, měla ve svých řadách mnoho oportunistických, kariéristických, náhodných živlů, od nichž se musela očistit, aby se stala stranou bolševickou.

Hlavním úkolem mladé Komunistické strany Francie bylo navázat spojení se širokými masami dělnictva a pracujícího rolnictva a upevnit se ideologicky a organizačně, a to oproštěním od reformistického a anarchosyndikalistického vlivu, který byl tehdy ještě značný.

Během revolučního boje francouzského proletariátu se v mnohých odborových svazech (syndikátech) vytvořila revoluční opozice pod vedením levice (Monmousseau, Sé-mard). Reakční vedení Všeobecné konfederace práce pronásledovalo revoluční odboráře tím, že je z této organizace vylučovalo. Revoluční členové odborových svazů vytvořili r. 1922 Jednotnou konfederaci práce, která navázala těsné spojení s Komunistickou stranou Francie. Avšak i Jednotná konfederace práce byla ještě dlouho pod vlivem anarchosyndikalismu.

¹⁰ M. Thorez, *Syn lidu*, Svoboda, Praha 1950, str. 27.

POKUS FRANCOUZSKÝCH IMPERIALISTŮ O ZÍSKÁNÍ HEGEMONIE V EVROPĚ

Francouzská zahraniční politika mezi první a druhou světovou válkou byla určována snahou vládnoucích kruhů o to, aby nastolily hegemonii francouzského imperialismu v Evropě a vytvořily pod svým vedením protisovětský blok evropských států. Boj o získání francouzské hegemonie v Evropě prohloubil rozpory mezi Francií a Německem stejně jako mezi Francií na jedné straně a Anglií a USA na straně druhé.

Francouzská buržoasie vybudovala ve střední a jihovýchodní Evropě soustavu politických a vojenských svazků, v nichž měla vedoucí postavení. Roku 1921 byl uzavřen politický a vojenský pakt s Polskem, namířený především proti Sovětskému Rusku a rovněž proti Německu. V letech 1921—1922 byla za rozhodující účasti Francie založena Malá dohoda, t. j. vojensko-politický svazek Československa, Jugoslavie a Rumunska. Imperialistická Francie vytvořila Malou dohodu především jako nástroj protisovětské politiky a také jako zbraň proti svým imperialistickým soupeřům — proti Německu, Itálii a Anglii.

Zahraniční politika vládnoucích kruhů ve Francii byla vysloveně protisovětská. Francouzská buržoasie nejednou ustoupila svým imperialistickým konkurentům proto, aby se upevnila jednotná kapitalistická bojová fronta proti zemi Sovětů, proti revolučnímu proletářskému hnutí v evropských zemích a proti národně osvobozenému hnutí v koloniích.

Po neúspěchu vojenské intervence se francouzští imperialisté spolu s imperialisty americkými a anglickými marně pokoušeli zničit Sovětské Rusko intervencí hospodářskou.

Francie se dlouho zdržovala navázat obchodní a diplomatické styky se Sovětským Ruskem.

V řešení otázky německých reparací zastávala Francie vedoucí postavení jen v první době po uzavření versailleské smlouvy. Na konferenci ve Spa (1920) bylo usneseno, že Francie má obdržet 52% reparací. Pod nátlakem Spojených států severoamerických a Anglie musela francouzská vláda svolit k snížení reparační částky. Na londýnské konferenci roku 1921 byla výše reparací definitivně stanovena na 132 miliardy marek. Avšak již v lednu 1922 začala německá vláda naléhat, aby jí byla platební lhůta prodlou-

žena. Anglická vláda v souhlasu s vládou Spojených států severoamerických navrhla snížit reparace téměř o polovinu. Pro Francii to znamenalo, že musí zaplatit válečné dluhy (především Spojeným státům americkým) v částce, přesahující výši reparačních poplatků, jež měla obdržet od Německa. Američtí imperialisté využili válečných úvěrů k tomu, aby evropským zemím vnutili svou politiku.

Ve francouzských finančně průmyslových kruzích sílila snaha zmocnit se násilím centra německého těžkého průmyslu, Poruří, aby tak Německo přinutily k řádnému placení reparací a upevnily své posice v Evropě v boji proti americkým a anglickým soupeřům. Francouzská monopolistická buržoasie chtěla opanovat porurskou pánev také proto, aby rozšířila hospodářskou základnu francouzského imperialismu. Zabráni Poruří mělo také velký strategický význam. Již v r. 1921 se francouzský generální štáb začal zabývat vypracováním plánu na obsazení Poruří. Na okupaci Poruří měli zvláštní zájem magnáti francouzského těžkého průmyslu. Jedni z nich trvali na tom, aby bylo Poruří zabráno přímo, druzí byli stoupenci toho, aby se vytvořil francouzsko-německý ocelářský a uhelný trust. Němečtí magnáti byli pro sloučení německých a francouzských monopolů, odmítli však přenechat francouzskému kapitálu většinu zisku v těchto trustech.

Tehdy se francouzská vláda v čele s reakcionářem nacionalistou Poincarém odvolala na to, že Německo přestalo platit reparace, a s podporou Belgie a Italie zabrala v lednu 1923 Poruří a část porýnské provincie.

Okupace Poruří měla, jak ukázal J. V. Stalin, přispět k »vytvoření materiální základny vojenské a hospodářské hegemonie Francie v Evropě«.¹¹

Okupace Poruří měla pro Francii nepříznivé následky. Německá vláda odpověděla na okupaci Poruří politikou »pasivního odporu«. Němečtí dělníci zahájili aktivní boj jak proti francouzským okupantům, tak i proti vlastní buržoasii. Dodávky na účet reparací se ještě více zmenšily. Za první tři měsíce r. 1923, t. j. v období okupace, dostala Francie od Německa dvakrát méně reparací než v r. 1922. Porurské dobrodružství desorganisovalo francouzské finance a silně podlomilo posice Poincaréovy vlády a celého »národního bloku«.

Proti okupaci Poruří vystoupily USA a Anglie, které nechtěly dopustit, aby francouzská buržoasie ovládala

¹¹ J. V. Stalin, *Spisy*, sv. 6, Svoboda, Praha 1951, str. 269.

lotrinskou rudu a porurské uhlí. Americké a anglické vládnoucí kruhy se polekaly růstu revolučního hnutí v Německu. Francie, která potřebovala půjčky, musela kapitulovat a obrátit se o finanční pomoc k USA, vzdát se svých nároků na hegemonii v Evropě a souhlasit s evakuací svých vojsk z Poruří.

Poincaréova dobrodružná politika vzbudila v zemi všeobecnou nespokojenost. Francouzská velkoburžoasie byla nespokojena neúspěchem porurského dobrodružství a tím, že vláda ustoupila USA a Anglii. Široké lidové masy byly pobouřeny tím, že na jejich bedra dolehly nové náklady, spojené s okupací Poruří. Komunistická strana zahájila boj proti porurskému dobrodružství. Byla to první masová kampaň, kterou organisovali francouzští komunisté. Komunisté bojovali proti šovinistické agitaci odhalováním jejího imperialistického rázu, vyzývali francouzské vojáky, aby se bratřili s německým lidem. Volby do parlamentu, které se konaly za této situace v r. 1924, přinesly »národnímu bloku« porážku.

FRANCIE V OBDOBÍ ČÁSTEČNÉ STABILISACE KAPITALISMU

Koncem r. 1923 začala v Evropě opadávat revoluční vlna. Kapitalismus vstoupil do stadia částečné stabilisace. Avšak stabilisace kapitalismu, která nastala v podmínkách všeobecné krise kapitalismu, mohla být pouze dočasná, částečná a přechodná. Nemohla ani upevnit kapitalistické zřízení, ani odstranit základní rozpory otrásající buržoasní společnosti. Stabilisace kapitalismu vedla k novým rozporům. V době přechodné stabilisace kapitalismu se trvale stabilisoval Sovětský svaz. Obě tyto stabilisace se zásadně od sebe lišily: kapitalistická stabilisace zvěstovala další zostření krise kapitalismu, stabilisace Sovětského svazu znamenala další růst hospodářské a politické moci země socialismu.

Buržoasie, vystrašená revolučním rozmachem z let 1918—1923 a růstem moci Sovětského svazu, hledala nové cesty, jak upevnit své panství. Ve Francii se to projevilo v tom, že se k moci dostala vláda t. zv. »levicového bloku«. Politika Poincaréovy vlády oslabil mezínárodní postavení Francie a zostřila třídní rozpory v zemi. Za čtyři roky, kdy byla u moci vláda »národního bloku«, se zvýšil státní dluh z 250 na 380 miliard franků. Politika zvyšování daňového

břemene vyvolala nespokojenost širokých mas dělnictva, rolnictva a maloburžoasie.

Buržoasie musela přejít od politiky frontálního útoku k politice kompromisů.

Ve francouzském vládním táboře bylo provedeno přeskupení sil. Radikálové, kteří již dříve z taktických důvodů vystoupili z »národního bloku«, stanuli v čele »levicového bloku«, do něhož vstoupili i socialisté. »Levicový blok« tedy vznikl z »bloku národního«, s nímž organicky souvisel.

Rozdíl mezi oběma bloky spočíval jenom v rozdílných metodách boje za upevnění buržoasního státu; jak jeden, tak druhý představoval zájmy monopolistické buržoasie. Tak zvané »levicové« strany sloužily velkokapitálu, kryjíce se štítem liberalismu a pacifismu. Pravicoví socialisté odmítli návrh komunistů, aby se spojily síly dělnické třídy a aby byl založen blok dělníků a rolníků ve volbách. Socialisté rozštěpili síly dělnické třídy tím, že se spojili s buržoasií.

Ve volbách do poslanecké sněmovny v květnu 1924 předložil »levicový blok« demagogický program, obsahující řadu demokratických bodů: dodržování zákona o 8hodinové době pracovní, zdanění kapitálu, politickou amnestii, smírné vyřešení mezinárodních konfliktů. Volební vítězství »levicového bloku« se do značné míry vysvětlovalo tím, že »levicový blok« slíbil navázat po příchodu k moci diplomatické styky se Sovětským svazem.

»Levicový blok« dostal v dolní sněmovně 315 míst proti 258, která zůstala »národnímu bloku«.

Buržoasie uznala za vhodnější povolat k moci vládu »levicového bloku« a doufala, že s její pomocí zastře třídní rozpory a zabrání revolučním projevům proletariátu. Prezident Millerand se pokoušel ignorovat výsledky voleb a udržet vládu »národního bloku«, ale protože se setkal s rozhodným odporem poslanecké sněmovny, musil s místa presidenta odstoupit.

V červnu 1924 byl za presidenta Francouzské republiky zvolen pravicový radikál, chránělec monopolistického kapitálu Gaston Doumergue.

»Levicový blok« byl u moci od července 1924 do července 1926. Za tu dobu se na místě předsedy vlády postupně vystřídali Herriot, Painlevé, Briand.

Předák radikální strany Herriot zahájil svou činnost jako předseda vlády po dohodě s americko-anglickými im-

perialisty. Od 26. listopadu 1923 do 9. dubna 1924 zasedala v Paříži komise expertů pro reparační otázku, jíž předsedal chicagský bankéř Dawes. Návrh komise byl potom projednáván v Londýně na konferenci spojených mocností, které se zúčastnil ministr zahraničí USA Hughes, anglický předseda vlády MacDonald a Herriot. 30. srpna 1924 byl podepsán protisovětský Dawesův plán, jímž chtěli američtí, angličtí a francouzští imperialisté přeměnit Sovětský svaz v agrárně surovinový přívěsek Německa a obnovit v Rusku kapitalistický řád.

Podle Dawesova plánu, který byl plánem na obnovu válečně průmyslového potenciálu Německa a na přeměnu Německa ve středisko protisovětské agrese imperialistických států, měla být Německu poskytnuta půjčka a přenechány ruské trhy, »aby z nich mohlo něco vyždímat a aby mělo z čeho platit reparace Evropě, která má zase splácet Americe státní dluhy«.¹²

Avšak tato otázka »byla řešena bez hospodáře«. Sovětský lid překazil reakční plány imperialistů. Stalinská industrialisace Sovětského svazu zajistila jeho hospodářskou soběstačnost a upevnila jeho obranyschopnost.

Dawesův plán byl zároveň namířen i proti Francii, neboť posiloval jejího hlavního imperialistického soupeře, Německo.

Již 10. října 1924 byla mezi Francií, Anglií a USA na jedné straně a Německem na straně druhé podepsána dohoda o půjčce 800 milionů zlatých marek německé vládě. Velkou část této půjčky měly krýt americké banky. Amerických dolarů »bylo použito na obnovení a rozvoj válečného průmyslového potenciálu Německa«¹³, což přímo ohrožovalo bezpečnost Francie. »... francouzská hegemonie je ta tam, místo hegemonie Francie nastala hegemonie Ameriky.«¹⁴

K tomu, aby byla Francie přinucena k souhlasu s Dawesovým plánem, který jasně odporoval jejím národním zájmům, bylo použito diplomatického a finančního nátlaku. Francouzská vláda potřebovala půjčky a americké vládnoucí kruhy byly ochotny poskytnout je jen tehdy, přistoupí-li Francie na podmínky diktované Dawesovým plánem.

Bez ohledu na to, že Dawesův plán předpokládal snížení

¹² J. V. Stalin, *Spisy*, sv. 7, Svoboda, Praha 1952, str. 261.

¹³ *Padělatelé dějin*, SNPL, Praha 1953, str. 11.

¹⁴ J. V. Stalin, *Spisy*, sv. 6, Svoboda, Praha 1951, str. 271.

reparací, žádaly USA jako dřív na Francii, aby platila procenta z válečných dluhů. V době přijetí Dawesova plánu činil válečný dluh Francie USA 4 miliardy dolarů. Zbožím Francie platit nemohla, protože Amerika je nejen nekupovala, ale naopak snažila se využít francouzského trhu pro odbyt svého zboží. V období pěti let 1925—1929 vyvážely USA ročně zboží v hodnotě průměrně o 725 milionů dolarů vyšší než kolik dovážely.

Americké monopoly stále víc pronikaly do evropských zemí. Ve Francii byly založeny filiálky Fordových závodů, filiálky americké mezinárodní telefonní a telegrafní společnosti, společnosti pro výrobu šicích strojů »Singer«, niklových monopolů, naftové společnosti »Vacuum Oil« atd.

Vláda t. zv. »levicového bloku« kapitulovala před americkým imperialismem a přes sliby, které dala voličům, nespěchala s tím, aby navázala diplomatické styky se Sovětským svazem. Herriotova vláda se pokoušela prosazovat jako podmínku uznání Sovětského svazu to, že Sovětský svaz zaplatí carské dluhy.

J. V. Stalin uváděl již v září 1924, když psal o růstu vlivu a mezinárodní autority Sovětského svazu:

»Toto „uznání“ samo neznamena ještě zhola nic pozoruhodného, neboť je diktováno především potřebami kapitalistické konkurence mezi buržoasnými zeměmi, které se snaží zaujmout „své místo“ na trhu Sovětského svazu, a za druhé „programem“ pacifismu, který vyžaduje navázání „normálních vztahů“ se Sovětskou zemí, podepsání alespoň nějaké té „smlouvy“ se Sovětským svazem.«¹⁵

Pod vlivem těchto činitelů byla i francouzská vláda přinucena navázat diplomatické styky se Sovětským svazem. Avšak politika francouzské vlády vůči Sovětskému svazu zůstávala jako dřív nepřátelská.

Místo slibovaných rozsáhlých vnitřních reforem provedla Herriotova vláda jen velmi okleštěný zákon o amnestii účastníků revolučního povstání v roce 1919. Zákon, zakazující státním zaměstnancům organisovat odborové svazy, nenabyl platnosti. Herriotova vláda brzo odstoupila. Vystřídala ji vláda Painlevéova, která v dubnu 1925 zatáhla Francii do imperialistické války proti rífské republice v Maroku.

Francouzští imperialisté vedli zároveň ozbrojený boj proti kmeni Druzů, kteří se vzbouřili v Syrii, jež byla mandá-

¹⁵ J. V. Stalin, *Spisy*, sv. 6, Svoboda, Praha 1951, str. 279.

tem Společnosti národů svěřena Francii. Zprvu zahájily boj proti Francii feudální živly, které k tomu byly podněcovány Angličany. Anglie měla zájem na tom, aby bylo oslabeno francouzské panství v Syrii, jež sousedila s Irákem (t. j. mosulskou naftou) a byla také strategicky výhodně položena vedle Egypta a Suezského průplavu. Povstání Druzů přerostlo brzo v celonárodní boj za nezávislost Syrie.

Francouzské vládě se podařilo potlačit národně osvobozené hnutí v Syrii jenom krutým vyhlazováním obyvatelstva a použitím letectva a dalekonosného dělostřelectva.

Reakční politiku »levicového bloku« podporovaly všechny buržoasní strany. Ačkoli socialisté nebyli ve vládě »levicového bloku«, podporovali ji a nesli plnou odpovědnost za její protilidovou a protisovětskou politiku. Mnozí pravíkoví činitelé socialistické strany v době panství »levicového bloku« dostali výnosná státní místa; na příklad Varin byl jmenován gubernátorem Indočíny, Paul Boncour francouzským zástupcem ve Společnosti národů.

Provádění imperialistické politiky v koloniích bylo doprovázeno zhoršením právního a hospodářského postavení pracujících mas ve Francii. V zemi se šířilo široké protestní hnutí proti vládě »levicového bloku«, která se v očích lidu zkompromitovala. V čele tohoto hnutí stála komunistická strana, která odhalovala imperialistický ráz válek v Maroku a Syrii. V létě 1925 uspořádali komunisté mnoho protestních schůzí. Komunistická strana vydala výzvu, aby byla uspořádána všeobecná protestní stávka proti koloniálním válkám, proti zvyšování daní a snižování mezd.

Stávka začala 12. října 1925. Zúčastnilo se jí 900 tisíc lidí. V mnohých okresech došlo k ozbrojené srážce stávkujících s policií. Stávka byla vládou krutě potlačena. Mnozí dělníci-komunisté, mezi nimi i Maurice Thorez, byli zatčeni.

Socialisté, vedeni Paulem Faurem a Léonem Blumem, obhajovali loupežnou koloniální politiku francouzského imperialismu a vystupovali proti komunistům.

V letech částečné stabilisace kapitalismu byl vliv Francie v Evropě velmi podlomen. V říjnu 1925 byla uzavřena locarnská dohoda, která zaručovala nedotknutelnost tehdejších hranic mezi Německem a Belgií a mezi Německem a Francií. Hranice mezi Francií a Německem tedy byly zaručeny stejně, t. j. práva obou národů byla stej-

ná. Avšak locarnská dohoda nezaručovala hranice východních spojenců Francie, t. j. Polska a Československa, což oslabovalo posici Francie v Evropě. Angličtí a francouzští imperialisté a stejně tak imperialisté američtí, kteří je podporovali, chtěli pomocí locarnské dohody zatáhnout Německo do protisovětského bloku a obrátit jeho agresi na východ.

Krach »levicového bloku« jak ve vnitřní, tak i v zahraniční politice byl očividný. Lidové masy byly jeho politikou nespokojeny. Ve Francii narůstala nová revoluční krise. »Neklamným příznakem toho, že Francie spěje ke krizi,« pravil J. V. Stalin v březnu 1926, »je poplach, který panuje ve francouzských vládnoucích kruzích, ono časté střídání na ministerských křeslech,¹⁶ k němuž teď ve Francii dochází.«¹⁷

V zemi rostla nezaměstnanost, objevil se nadbytek kapitálu, který v podobě vkladů začal uplývat do zahraničních podniků. Buržoasie přešla k politice sabotování národního průmyslu. Šířila se finanční krise.

Vláda vydala usnesení o zavedení nové daně; to však vyvolalo pobouření dělníků a maloburžoasie. Socialisté, kteří se obávali, že definitivně ztratí vliv na masy, rozešli se s radikály a vystoupili z »levicového bloku«.

»Levicový blok« se rozpadl. Jeho účastníci sami předali moc pravicovým stranám. Ve vládnoucím táboře došlo k přeskupení. V červenci 1926 monopolistická buržoasie znovu povolala k moci Poincaréa, který stanul v čele vlády t. zv. »národní jednoty«, složené ze zástupců otevřené reakčních stran. Vláda »národní jednoty« se udržela u moci tři roky. Parlamentní většina, kterou jako dřív tvořili zástupci »levicového bloku«, podporovala pravickou vládu. Radikálové vstoupili do vlády. Socialisté rovněž spolupracovali s novou vládou.

V zemi sílily reakční živly, aktivisovaly se staré fašistické organizace a zakládaly se nové. Vznikla organizace, sjednocující šovinistické reakční vrstvy studentstva, t. zv. liga »vlastenecké mládeže«. Roku 1927 byla založena největší fašistická organizace pod jménem »Ohnivý kříž«, v níž měli hlavní slovo představitelé reakční soldatesky v čele s plukovníkem de La Rocque. Tajnými členy »Ohnivých křížů« byli Pétain a de Gaulle. Fašistické organizace byly finančně podporovány monopoly. Růst fašistických

¹⁶ Od října 1925 do července 1926 se ve Francii vystřídalo 6 vlád.

¹⁷ J. V. Stalin, *Spisy*, sv. 8, Svoboda, Praha 1952, str. 106.

organizací svědčil o slabosti buržoasie, o krisi buržoasního parlamentarismu.

Vláda »národní jednoty« si kladla za úkol co nejvíc upevnit panství monopolistické buržoasie novým hospodářským a politickým útokem proti pracujícím masám. Vedle oficiální vlády byl založen Výbor finančních expertů, který byl složen ze zástupců majitelů velkých bank a průmyslových podniků. Výbor finančních expertů vypracoval podmínky a nastínil cestu k »stabilisaci«, kdežto Poincarého vládě zbylo jenom to, aby se řídila jeho pokyny.

»Stabilisace« franku v r. 1926 byla provedena v zájmu velkokapitálu, na úkor pracujících mas. Stouplo zdanění potravin a věcí nejn nutnější potřeby, zvýšily se poplatky za železniční a vodní přepravu; zároveň byly sníženy úřednické platy a pense. Reálná mzda dělníků velmi klesla. Zároveň byly značně sníženy daně z velkého kapitálu. Reakční politika vlády Poincaréa, který prováděl t. zv. »ozdravění« financí tím, že zhoršoval beztak již těžké postavení pracujících mas ve Francii, vyvolala aktivní odpor dělnictva. 17. listopadu 1926 byl z popudu komunistické strany a revolučních odborů uspořádán »národní dělnický den«. Státisíce dělníků vyšly do ulic, protestující proti reakční politice Poincarého vlády.

Zahraniční politika Poincarého vlády byla ostře protisovětská, zvláště po přerušení anglo-sovětských styků v r. 1927. Francouzský reakční tisk vyzýval všechny imperialistické země, aby se spojily v boji proti Sovětskému svazu. Vláda otevřeně podporovala protisovětské, bělogvardějské organizace ve Francii. Francouzská buržoasie se připravovala k válečným dobrodružstvím, neboť válkou proti Sovětskému svazu chtěla urovnat své záležitosti uvnitř země a obnovit svou hegemonii v západní Evropě. Vláda schválila několik zákonů, které přispívaly k militarisaci země; byl to zákon o národní mobilisaci v době války, o reorganizaci válečného letectva a j. Také byl schválen doplňovací program budování válečného loďstva.

Reakce nastupovala. Volby do parlamentu v dubnu 1928 přinesly většinu hlasů pravicovým stranám. Poincaré reorganizoval kabinet. Radikálové z vlády odpadli. Ministrem zahraničních věcí se stal profašista Tardieu. Avšak v červenci 1929 musel Poincaré přenechat místo předsedy vlády Briandovi. Briand nezměnil složení vlády ani základy její politiky. Horlivě se snažil obnovit francouzskou hegemonii v Evropě na účet Sovětského svazu, vypracoval plán

na založení bloku západoevropských zemí pod vedením Francie, známý pod názvem »Panevropa«.

Plán »Panevropy« se měl stát nástrojem protisovětské politiky v rukou francouzského imperialismu. Američtí, francouzští a němečtí imperialisté se s francouzskými imperialisty shodovali ve svém nepřátelství k SSSR, avšak nepřáli si posílení Francie a snažili se vytvořit jednotnou protisovětskou frontu imperialistických zemí pod svou záštitou.

Reakční, protisovětský ráz politiky francouzské vlády zvláště zesílil, když v listopadu 1929 přišel do čela vlády Tardieu. Pravicový tisk žádal, aby byly přerušeny diplomatické styky se Sovětským svazem. Proti sovětskému obchodu byla vedena pomlouvačná kampaň. Ve Francii byl zakázán dovoz sovětského zboží. Proces s Průmyslovou stranou v SSSR ukázal, že Tardieuova vláda byla jedním z organisátorů kontrarevolučních spiknutí v Sovětském svazu.

Na XVI. sjezdu VKS(b) poukázal J. V. Stalin na to, že v kapitalistických zemích sílí snahy o intervenci a zdůraznil, že »nejzřetelnějším nositelem této tendence je v daném okamžiku nynější buržoasní Francie, vlast láskyplné „Panevropy“ ...«¹⁸

Imperialistická francouzská buržoasie zesílila pronásledování komunistů a všech pokrokových, demokratických složek obyvatelstva.

BOJ KOMUNISTICKÉ STRANY FRANCIE ZA BOLŠEVISACI VLASTNÍCH ŘAD

V období mezi r. 1924 a 1929 upevňovala Komunistická strana Francie své řady a stávala se bojovnější, zocelenější, marxisticko-leninskou organizací. Realisujíc pokyny V. kongresu Kominterny o bolševisaci komunistických stran, Komunistická strana Francie očišťovala své řady od živlů nepřátelských marxismu-leninismu, jejichž rozvratná činnost na určitou dobu oslabila Komunistickou stranu Francie a přivodila úbytek jejího členstva.

Růst hospodářské a politické moci Sovětského svazu, odhalení kontrarevoluční činnosti trockistů a jiných živlů ve VKS(b), nepřátelských dělnické třídě, mělo velký význam pro upevnění celého mezinárodního komunistického hnutí.

¹⁸ J. V. Stalin, XVI. sjezd VKS(b), Svoboda, Praha 1951, str. 26—27.

Před francouzskými komunisty stál neodkladný úkol učit se a osvojit si mnohaletou a nesmírně bohatou zkušenost bolševické strany, zkušenost jejího boje se všemi druhy oportunismu. Francouzští komunisté se museli naučit správně používat bolševických zásad s ohledem na zvláštnost situace, ve které museli vést boj.

Pro komunistické hnutí ve Francii měl obrovský význam zájezd francouzských komunistů do SSSR v únoru 1925, který jim umožnil, aby se osobně seznámili s životem pracujících v zemi, budující socialismus.

Francouzské komunisty přijal J. V. Stalin. Slova vůdce národů o tom, že »opravdový vliv strany měří se akcemi, které je schopna organisovat a řídit«,¹⁹ stala se vůdčí hvězdou Komunistické strany Francie i jiných zemí.

Nejbližšími úkoly francouzské komunistické strany v té době bylo očistit své řady od oportunistů všech barev, odstranit s *vedoucích míst* oportunistické živly, rozvinout činnost mezi bezpartijními, bojovat za odborové svazy, za mládežnické, sportovní a ženské organisace, zesílit v nich práci, bojovat za překonání rozkolu v dělnickém hnutí, který do něho vnesli zrádci socialisté.

Pokyny, které J. V. Stalin dal v řeči ve francouzské komisi na VI. rozšířeném zasedání Exekutivy Komunistické internacionály 6. března 1926, byly akčním programem pro francouzské komunisty v jejich boji za upevnění strany, za její bolševisaci.

J. V. Stalin poukazoval na to, že je nutno vytvořit semknutou bolševickou skupinu uvnitř vedoucího orgánu strany, neboť »strana nemůže bojovat ani proti pravicové skupině ani proti „ultralevé“ skupině, nemá-li ve vedoucí skupině kompaktní většinu, která by mohla vést palbu jedním směrem.«²⁰

Taková »kompaktní většina« se v politbyru Komunistické strany Francie vytvořila v období mezi r. 1924 a 1928. Do vedení strany přišli noví lidé, věrní žáci Lenina a Stalina — Thorez, Duclos, Sémard a j. Byl plněn úkol »soustředit ve vedení všechny opravdu komunistické vůdce«.²¹ V červenci 1925 stal se členem politbyra a tajemníkem Komunistické strany pro organizační otázky Maurice Thorez, který si získal velkou autoritu jak mezi členy strany, tak i mezi všemi francouzskými pracujícími.

¹⁹ Maurice Thorez, *Syn lidu*, Svoboda, Praha 1950, str. 34.

²⁰ J. V. Stalin, *Spisy*, sv. 8, Svoboda, Praha 1952, str. 108.

²¹ Tamtéž, str. 111.

Maurice Thorez se narodil v dubnu 1900 v uhelném kraji v severní Francii. Jeho děd i otec byli horníky. Ve 12 letech začal pracovat nejdříve na šachtě, potom jako nádeník, pak znovu na šachtě, kde se aktivně zúčastnil odborového hnutí. V březnu 1919 vstoupil Thorez do socialistické strany. Brzo byl povolán do armády, kde sloužil dva roky.

Od založení komunistické strany v prosinci 1920 je Maurice Thorez jejím aktivním členem. Založil první komunistické skupiny v armádě.

Po návratu z vojenské služby se Maurice Thorez cele věnoval stranické práci. V roce 1923 byl zvolen tajemníkem organizace komunistické strany v departementu Pas-de-Calais a v roce 1924 členem Ústředního výboru Komunistické strany Francie. Buržoasní vláda Thoreze krutě pronásledovala; byl mnohokrát zatčen, několik let strávil v ilegalitě. Roku 1931 byl Thorez zvolen generálním tajemníkem Komunistické strany Francie a od té doby je stále na tomto místě.

Maurice Thorez je vojevůdcem francouzské komunistické strany, vůdcem dělníků a všeho pracujícího lidu ve Francii, oddaným přítelem Sovětského svazu, neohroženým bojovníkem za vítězství tábora míru, demokracie a socialismu.

Roku 1926 byl členem ÚV KSF zvolen Jacques Duclos, dělník původem i povoláním. V letech 1919—1920 vedl boj za připojení socialistické strany ke Kominterně. Jako člen komunistické strany od jejího založení byl nejednou soudně stíhán. Jacques Duclos, věrný bojovník za věc dělnické třídy, za věc komunismu, je dnes tajemníkem Komunistické strany Francie a poslancem.

V roce 1924 byl členem ÚV KSF zvolen Pierre Sémard, železničář, člen komunistické strany od roku 1920, významný činitel odborového hnutí, věrný syn francouzského lidu, aktivní bojovník za jeho svobodu. Byl zastřelen hitlerovci v roce 1942.

Bolševisace Komunistické strany Francie probíhala za krutého boje proti protileninským živlům. Strana očistila své řady jak od pravých, tak i od »levých« oportunistů, kteří se stavěli proti hlavním bolševickým zásadám, proti leninsko-stalinským theoretickým, ideologickým, organizačním a taktickým základům marxistické strany.

Byla odhalena a ze strany vyloučena skupina pravových oportunistů, kteří omlouvali koloniální politiku vlády

A. L. JEFIMOVA

FRANCIE V LETECH 1918—1949

Vydává oddělení propagandy a agitace Ústředního výboru KSČ. Odpovědná redaktorka Květa Běhalová. Technický redaktor Slavomír Urban. Korektor Josef Švarcr.

Edice Vysoká stranická škola při ÚV KSSS. 30106/1, 7573/2/53/III/2, 25. Sazba 6. 3. 1953, tisk 25. 4. 1953. Vyšlo v květnu 1953, 1. vydání. Náklad 3000. Pl. archů 6,00, aut. archů 6,14, vyd. archů 6.38. Papír 221-13, 70 g. Tisk Rudé právo, vydavatelství Ústředního výboru KSČ, Praha II, Na poříčí 30, se sazby garmond Ideal. 4%.

Cena kart. 20 Kčs.

